

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ÜMİT BOYNER'İN
YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ
TOPLANTISI
AÇILIŞ KONUŞMASI

5 Ekim 2011

Haliç Kongre Merkezi, İstanbul

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35

Faks: +90 212.249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

www.tusiad.org

Uzun bir aradan sonra yaptığımız bu ilk Yüksek İstişare Konseyi toplantısına katıldığınız için hepimize teşekkür ederim.

Anayasa değişiklikleri referandumundan bir yıl, 2008 krizinden üç yıl, genel seçimlerden yaklaşık dört ay sonra geleceğimize yönelik konuşmamız gereken pek çok konu olduğuna inanıyorum. Hem küresel ölçekte hem de ulusal ölçekte, alışılmışın ötesinde çalkantılı bir geçiş dönemi tablosu içinde rotamızı doğru çizmek için sakin ama derin tartışmalara ihtiyacımız var.

Bugün konuşmamı yaparken, etraftaki tüm kara bulutlara, küresel sistemin yapısal krizine, ülkemizde terör eylemlerinin artışı ve buna koşut toplumsal gerginliğe rağmen umutlu olduğumu vurgulamak istiyorum. Daha doğrusu umutlu olmak istiyorum.

Türkiye'nin dünyada giderek daha fazla ilgi gören, sözü dinlenen bir ülke olmasıyla, toplumsal dokumuzu zedeleyebilecek, içimizi burkan gelişmeler, şiddet patlamaları eş anlı olarak yaşanıyor. On yıl sonra refahımıza ve huzurumuza katkı yapacak koşulların götürdüğü yerde mi, yoksa geçmiş saplantılarımızın bizi tıkadığı noktada mı olacağız, anlamaya çalışıyorum.

Umudum dünyayı iyi anlayarak, demokrasimizi derinleştirme çabalarından taviz vermeden uzun vadeli rotamızı çizebileceğimize inanmamdan kaynaklanıyor.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 2007'deki emsale rağmen, tutuklu üyelerini bünyesine alamadan açıldı. Ancak, seçimde toplumun desteğini almış tüm siyasi partiler yeni yasama yılında Meclis çatısı altındalar. Umudumu arttıran bir olgu bu.

Sayın Cumhurbaşkanımız Meclis'i açış konuşmasında sunduğu gelecek tasavvurunu geçmişimizle bağ kurarak ortaya koydu. Geçmişin kazanımları üzerine inşa edilecek, tarihten gelen sürekliliği göz ardı etmeyen yeni bir Türkiye tablosu çizdi. Böylesi bir çerçevenin varlığını da umutlu olmak için önemli bir neden diye değerlendiriyorum

Siyaset sınıfının da bu vizyonu benimseyerek, özlemlerimize yanıt verecek bir çalışma içine gireceğine dair iyimserliğimi diri tutmak istiyorum.

TÜSİAD olarak inanıyoruz ki; Cumhuriyetimizin daha güçlü, daha müreffeh, daha adil bir yapıya kavuşması yolunda en önemli ilk hedef yeni anayasanın hazırlanmasıdır. Bu konuda Sayın Cumhurbaşkanı Meclis açış konuşmasında şu ifadeyi kullandı:

“200 yıllık çabalarımızın kazanımlarını pekiştiren, hepimizin üzerinde mutabık olduğu demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimizin temel ilkelerinden taviz vermeyen bir Anayasa”.

Bu vurguya yürekten katılıyoruz.

Bizim anlayışımıza göre de yeni anayasa hukukun üstünlüğüne, özgürlüklerin korunmasına, vatandaşların özel hayatının masuniyetine, bağımsız yargı ilkesine, güçler ayrılığına ve fren-denge sistemlerinin sağlıklı işlemesine itina gösterecek, toplumsal katkıyla hazırlanmış bir metin olmalıdır.

Yeni anayasal düzenimizde, tutuklulukların infaza dönüşmesine izin vermeyecek bir adalet anlayışı ve yargı sistemine sahip olmayı istiyoruz. Özgürlükleri ön plana çıkaran anayasa

felsefesinin hakim olduğu bir Türkiye’de, Avrupa Konseyi’nin bizi rahatsız eden son raporundaki basın ve ifade özgürlüğü eksikliği tablosuyla da karşılaşmayız.

Bizce daha önemlisi bu anayasa yalnızca bir metin olmakla kalmamalıdır. Hepimizin içselleştireceği, toplumsal bütünlüğümüze katkıda bulunup çeşitliliğimizi yansıttığı ölçüde benimseyeceğimiz bir toplumsal mukavele olarak hayata geçirilebilmelidir. Hepimiz o anayasada kendimizi görebilmeliyiz.

İhtiyacımız budur. Şartların önümüze koyduğu zorunluluk budur. Gelecek nesillere yönelik sorumluluğumuzun gereği budur.

Bundan önce olduğu gibi bundan sonra da TÜSİAD bu konunun takipçisi olmayı sürdürecektir, yirmi yıllık çalışmalarının sağladığı birikimle tartışmaya katkıda bulunacak, gerekli gördüğü zaman ve zeminlerde kamuoyuyla ve Ankara’da yetkili mercilerle görüşlerini paylaşacaktır.

Değerli üyeler,

Anayasa konusu geleceğimizi inşa ederken üzerinde daha çok konuşacağımız, çalışacağımız bir konudur. Ama sonuçta bir anayasayı anlamlı bir belge haline getiren de toplumun yapısı, dinamiği, değerleri ve geleceğe ne ölçüde güvenli baktığıdır.

Bunları belirleyecek en önemli etken de kuşkusuz ekonomidir. Yalnızca bugünü kurtarmak anlamında değil, geleceği şekillendirmek, önümüze koyduğumuz dünyanın ilk on ekonomisi arasına girmek hedefine ulaşabilmek ve toplum olarak refah düzeyimizi arttırmak anlamında.

2008 krizinin artçı dalgalarını sürekli olarak hissediyoruz. Önceleri ABD’den kaygılanırken bugün Yüksek İstişare Konseyi Başkanı’mızın da konuşmasında işaret ettiği gibi Avrupa’nın 60 yılda inşa ettiği her şeyin ağır hasar görebileceği bir konjonktürdeyiz. Bazı iktisatçılar bir depresyon ihtimalinden bahsediyorlar.

Daha iyimserler bile, uzun dönemli bir daralma döneminde olduğumuzu savunuyorlar. Önümüzdeki on yılın gelişmiş ülkeler açısından kaybedilmiş bir on yıl olacağına dair bir mutabakat şekilleniyor.

Krizin patlamasından sonraki ilk üç yılda yükselen piyasalar büyümelerini sürdürebildi. Bundan sonraki dönemde benzer bir performansın gösterilebileceğinden emin değiliz. Avrupa’nın durması, ABD’de harcama kesintileri, iç siyasi kavga nedeniyle talebi arttıracak önlemlerin alınmaması tüm dünya açısından daralma ihtimalini artırıyor.

Gelişen ekonomiler henüz dünya ekonomisinin yönünü belirleyecek ağırlığa sahip değil. Yakın zamanda da bu noktaya gelmeleri zor. Her ne kadar ABD ve Çin’in şekillendirdiği G-2 yapılanmasından bahsediliyorsa, bazıları buna AB’yi de ekleyerek G-3’ten dem vuruyorsa da, bugünkü koşullarda gözler gene ABD’ye çevrilmiş durumda.

Bugünkü ataletiyle AB’nin, ya da Çin dahil Asya ekonomilerinin dünya ekonomisinin gidişatını ABD ölçüsünde belirleme gücü yok. Bu durumda, açıktır ki küresel krizin çözümü neredeyse yalnızca ABD ekonomisindeki gelişmelere bağlı kalıyor.

Bugünkü küresel krizde aslında tarihte daha önce de görülmüş bir olguya tanıklık ediyoruz: Ekonomik dönüşümün itici gücü olan finans sermayesinin hareketliliği, giderek dünya ekonomisinin istikrarını baskı altına alan bir nitelik kazandı.

Küresel para ve finansal piyasa ile mal ve hizmet piyasaları arasındaki uyum hızlı bir kopuş sürecine girdi.

Avusturya Ekonomik Araştırma Enstitüsü'nün bir raporunda küresel finansal işlemler hacminin, kürenin gayri safi hasıla rakamının 70 katı gibi bir değere ulaştığı söyleniyor. Bu rakam kopuşun bir ifadesi olarak kabul edilmelidir.

Dört yıl önce tahmin bile edemeyeceğimiz şekilde, bir borç sarmalları dünyasında yaşıyoruz. Bu sarmalların ortaya çıkması dünya ekonomisindeki yeni işbölümünün yapısıyla yakından alakalı.

Vardığımız noktada hane halkları ve şirketlerin bilançolarından, bankaların ve uluslararası finans kuruluşlarının bilançolarına aktarılan borç, son çare olarak devletlerin bilançolarına aktarıldı.

Artık dünyada sağlıklı bilançoya sahip bir kesim hemen hemen kalmadı. Bu sarmaldan nasıl çıkılacağı da belli değil. Zira her ekonomik kararın, yapılan her tercihin bir sosyal yansıması ona bağlı olarak da siyasal maliyeti var.

İktisadi temelleri hasar görmüş Batılı demokratik ülkelerde tam da bu nedenle zorunlu ama aynı derecede zor kararları almak çok sancılı bir şekilde gerçekleşiyor. Avrupa'nın içinde bulunduğu krizin her aşamasında karar vermekte ne kadar zorlandığını, krizi hep bir adım geriden takip ettiğini hepimiz tırnaklarımızı kemirerek izliyoruz.

Bu konjonktürde giderek netleşen soru Almanya'nın üzerine düşen sorumluluğu kerhen bile olsa sonunda üstlenip üstlenmeyeceğidir. Buna verilecek cevap hem Avrupa'nın geleceği hem de bizim açımızdan önemlidir.

Değerli üyeler,

Son otuz yıla damgasını vuran Amerikan patentli ve güdümlü küreselleşme anlayışından daha farklı bir küreselleşme anlayışına geçeceğiz.

Kurumsal düzenlemelerin nasıl gerçekleşeceğini tam olarak öngöremiyoruz. Ancak eldeki veriler dünyada ekonomik güç dengesinin kaçınılmaz şekilde genç, yükselen ülkelere doğru kaydığını gösteriyor.

Ciddi emek sarf ederek hazırladığımız, gerçekten çok kapsamlı, yapıcı ve üyelerimiz açısından hayli faydalı olacağına inandığımız Vizyon-2050 raporumuz şu tespiti yapıyor:

“Ekonomik büyümenin bugün olduğu gibi yine gelişen piyasa ekonomilerinin öncülüğünde gerçekleşmesi halinde E-7 ekonomileri (Türkiye, Çin, Endonezya, Hindistan, Rusya, Brezilya, Meksika) en geç 2032'de G-7 ekonomilerini geride bırakacaktır.”

Bu tablonun arka ve kara yüzünde ise dünyanın kaynaklarının herkesin bugünkü tüketim alışkanlıklarına uygun şekilde büyümesine imkan tanıyamayacak olması var. Bu şekilde gidersek 2050 yılında 2,3 dünyaya ihtiyacımız olacak. Ve böyle bir dünya da olmayacak!

Dolayısıyla er ya da geç bugünkü tüketim alışkanlıklarını, üretim tarzımızı, enerji tedarik yöntemlerimizi değiştirmek zorunda kalacağız. Bu konuyu dönemimin kalan süresi içinde hem Türkiye’de hem de aktif bir şekilde katıldığımız G-20 bünyesi içindeki, küresel iş dünyasının oluşturduğu B-20 yapılanması toplantılarında gündeme getireceğim.

Değerli üyeler,

Türkiye böyle bir dünyada kalkınma mücadelesini vermek zorunda. Küresel ekonomide kara bulutlar toplanırken Türkiye’nin kendi başına farklı bir ekonomik evrende hareket etmesi mümkün değil.

Ekonomimiz küresel krizin ilk raundunu nispeten hafif hasarla atlattı. Hatta 2010 yılında büyümede dünya ikincisi oldu. Bu yıl da dünya büyümesindeki düşüşe rağmen ilk iki çeyreğin rüzgarıyla güçlü bir büyüme oranını yakalayacağını öngörüyoruz.

Bu başarının arkasında hepimize ağır bedeller ödeten 2001 krizinin dersleri var. Türkiye o krizde yerleşik alışkanlıkların tüm direncine rağmen zor kararları almayı, daha da önemlisi uygulamayı becerdi. Finansal sistemini sağlamlaştırmak, bütçesini denkleştirmek için ciddi sıkıntıları sineye çekti.

Son dokuz yılın uygulamalarında temel ilkelerden taviz verilmedi. Türkiye’nin temeldeki sağlamlığı ülkemize para akışının sürmesini sağladı. Büyümemiz sürerken bütçe disiplininin sapılmadı, Merkez Bankası dünya finans piyasalarını şaşkırtan yöntemler uyguladı, faizlerin düşük olması hem tüketim hem yatırımda sağlıklı bir gidişin önünü açtı.

Ama hepimizin bildiği gibi bu büyüme yapısal nitelikte bir cari açık sorununu da birlikte getirdi. Eğer yukarıda özetlemeye çalıştığım gibi bir yandan küresel krizin yeni dalgasını bekliyor, diğer yandan da küresel ekonomide bir dönüşüm dönemine tanıklık ediyorsak bu şekilde devam etmek bize zarar verecektir.

Hemen herkes cari açığın arkasında yatan nedenlere bakarak kaygılarını dile getirdi, bununla mücadele etmek için çözüm önerileri geliştirdi ancak bir türlü yapısal problemlere yapısal çözümlerin ancak ilaç olacağı gerçeği tam olarak anlatılmadı, ya da biraz görmezden gelindi.

Gerçi Türkiye cari açığını kapatacak kaynakları elde etmede son dönemde zorlanmadı. Ancak giderek daralacak bir dünyada, hele Avrupa bankalarının krize girmesi nedeniyle likidite bulmak da zorlaşırsa, o zaman eskiden olduğu gibi gemiyi yüzdürmek mümkün olmayacaktır.

Bu bağlamda daha yapısal ve bir o kadar da geleneksel bir tespiti kayda geçirmek isterim. Ülkelere krizden etkilenme ve krizden çıkış yeteneği açılarından baktığımızda, imalat sanayisi güçlü ekonomilerin daha yüksek dayanıklılığı olduğunu görüyoruz. Hizmet sektörlerinin ekonomiye katkısı yadsınmaz. Ama bu devirde yani bilgi çağında bile, büyümenin motoru imalat sanayidir; imalat sanayisi zayıflamış olan ülkeler yüksek refah düzeyini uzun dönemde sürdüremezler.

Unutmayalım ki, Türkiye daha uzun süre yalnızca işgücüne yeni katılanları istihdam edebilmek için yüzde 6 oranında büyümek zorundadır. Bugünün dünyasında bu tür bir büyüme oranını yakalayabilmek için bir yandan yeni pazarlara yönelirken, diğer yandan da daha fazla katma değer üretebilmemiz gerekir.

Geçen yıl BM Nüfus Fonu ile yayınladığımız 2050'ye doğru demografi raporumuz ve son yayınladığımız Vizyon-2050 raporu Türkiye'nin dünya ekonomisinde özlediği noktaya gelebilmesi için demografik dönüşümünü çok iyi idare etmesi gerektiğini vurguluyor. Türkiye'nin genç nüfusunun bir yük değil bir itici güç haline gelmesine hayli itina göstermemiz gerektiği ortaya çıkıyor. İnovasyon ve teknoloji dediğimiz zaman aslında temelde beşeri sermayeyi güçlendirmekten bahsediyoruz.

Sayın Bakanım, Değerli Üyeler,

Türkiye ekonomisi için gelecek yaklaşımımızı birkaç kademede özetlemek istiyorum.

Kısa dönemde, neredeyse kesintisiz 10 yıldır sürdürdüğümüz makro ekonomik istikrarı muhafaza etmeliyiz. Bu çerçevede ilk yapmamız gereken bağımsız merkez bankacılığı anlayışı çerçevesinde, fiyat istikrarını öncelikli hedef yapan, öngörülebilir bir para politikasıdır.

Kamu maliyesi göstergeleri konusunda hiç şüphesiz Türkiye gelişmiş ülkelerle, hele AB'deki müstakbel ortaklarıyla karşılaştırıldığında, çok olumlu bir yerde duruyor. Ama bununla yetinmemek gerekir. Sayın YÜCAOĞLU'nun da belirttiği üzere, özellikle 2012 bütçesinde ve sonrasında kamu harcamalarında toplam faktör verimliliğini destekleyen bir harcama kompozisyonu oluşturmalıyız. Yani kamu harcamalarımız içinde "genel hizmetler" kaleminin değil AR-GE desteklerini içeren transfer kalemlerini gözetmek durumundayız.

Tüm dünya örneklerinden de görüleceği üzere her açık, nasıl finanse edilirse edilsin sorundur veya bir gün sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Dolayısıyla orta dönemde, Avro krizinden de ders alarak, bir tür mali kural anlayışının benimsenmesinde yarar görüyoruz.

Vergi gelirleri içinde çok yüksek düzeylere ulaşmış dolaylı vergilerin toplamdaki oranı düşmek zorundadır. Bu problemi dönemsel bir sorun alanı olarak görmüyoruz. Bu konuda politika yapıcılara sunmak üzere 2012 içinde tamamlanacak bir çalışmayı başlatmış durumdayız.

Asıl önemle vurgulamak istediğimiz alana geldim:

Türkiye'yi, içinde bulunduğumuz konjonktürde karşı karşıya kaldığı veya **orta vadede** karşılaşılabilecek muhtemel sorunlara karşı, emniyetli bir konuma taşıyacak olan atılım mikro reform ajandasıdır. Bunun gerçekleşmesini sağlayacak olansa Sayın Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanımızın liderliğinde hassasiyetle yürütülmüş olan ve tüm paydaşların ortak bir taahhüdü haline geldiğini düşündüğümüz "Sanayi Stratejisi"dir.

Bu ajanda "Türkiye Sanayi Stratejisi" belgesinde gayet net bir takvime de yerleştirilmiştir. Bu stratejinin harfiyen uygulanması durumunda Türk iş dünyası orta dönemde toplam faktör verimliliğini ve rekabet gücünü artırabilecektir. Cari açıkla mücadelenin de tek kalıcı politikası budur.

Belge, işgücü piyasası katılıklarından, enerji piyasasına; fikri mülkiyetin kurumsallaşmasından kayıt-dışı ile mücadeleye kadar hepimizin ortak mutabakatıyla ortaya çıkmış bir yol haritası niteliğindedir. Hareket planı ayrıntılı olarak belgeye yansımıştır.

Sayın Bakan'ın desteği, tüm kesim ve kurumların katılımıyla bugünkü küresel belirsizlik ortamına meydan okuyarak, bu belgeyi süratle hayata geçirmemiz gerekiyor.

Genelde sanayi politikası veya stratejisi söz konusu olunca akla sadece devlet yardımları veya teşvikler geliyor. Halbuki Türkiye'nin kalkınmasının itici gücü bundan sonra da müteşebbisleri ve özel sermayesi olacaktır.

Bu nedenle TÜSİAD olarak devlet desteğini sanayi politikasının sadece bir bileşeni olarak görüyoruz. Bu durumda, devlet yardımları, piyasa ekonomisi normlarından ayrılmadan, ama sanayileşme sürecinin olgunlaşmasına katkı yapacak şekilde,

- 1- Yüksek katma değer oranlarını yakalamamızı sağlayacak teknoloji üretimi, seçimi ve kullanımı desteklerini içermelidir – örneğin katma değer açısından fark yaratacak nanoteknoloji gibi ileri teknolojilere yönelik destekleri tarzında,
- 2- İnovasyon kapasitesini artıran bölgesel kümeleşme desteklerini içermelidir – TÜSİAD'ın girişimi ile başlatılan Bölgesel İnovasyon Merkezlerinin kurulmasının desteklenmesi bu kapsamda değerlendirilmelidir (ki bu, bölgelerimiz arasındaki gelişmişlik farklarının giderilmesi için de çok önemlidir); ve son olarak
- 3- Sektör ve bölge ayrımı gözetmeksizin, özellikle beşeri veya maddi altyapıya yönelik olağanüstü yüksek yatırım gerektiren proje desteklerini kapsamalıdır.

Sayın Bakan'ım, yeni parlamento gündeminde sanayi strateji belgesinin hayata geçmesi için TÜSİAD olarak siz ve bakanlığınızla işbirliği içinde çalışmaya hazır olduğumuzu belirtmek isterim.

Değerli üyeler,

Ekonomik güç şu sıralarda giderek daha fazla ön plana çıkan Türkiye'nin bölgesel ve hatta küresel bir güç olabilmesinin de ön koşuludur. Ekonomik olarak sağlıklı, çevresini de itici güç olarak besleyebilen bir Türkiye'nin stratejik ağırlığı zaten ister istemez artacaktır.

Bu bağlamda Arap isyanlarının ardından Türkiye'nin giderek daha fazla projektör altına alındığını, dış politika hamleleri kadar iç politikasındaki gelişmelerin de dikkatle izlendiğini burada kayda geçirmek istiyorum. Bir bakıma Türkiye'nin dış politikadaki kamuoyu artık yalnızca ülke sınırları içinde değildir.

Dünya basınında çıkan yazı ve yorumlardan Türkiye'nin bu denli ön plana çıkmasının yalnızca jeostratejik öneminden kaynaklanmadığı da anlaşılıyor. Sayın Başbakan'ın Mısır'da laik anayasa ve demokrasi vurgusu yapması ve bunun yankıları Türkiye'nin belki de asıl öneminin modernleşmesini hızla sürdüren laik, demokratik, AB üyeliğine aday büyük çoğunluğu Müslüman ülke olmasından kaynaklandığının altını çiziyor.

Özellikle ABD yönetiminin Türkiye'nin bu konumunu doğru değerlendirdiğini, iki müttefik arasında Irak politikasının ardından Suriye ve İran politikalarında da ciddi bir yakınlaşmanın başladığını gözlemliyoruz. Özellikle Amerikan kamuoyu ve yasama organı üzerinde etkili olduğu bilinen İsrail ile giderek tırmanan gerginliğe rağmen bu yakınlaşma derinleşiyor.

Bu yükselen bölgesel güç profilinin iyi yönetilmesi de gerekiyor. Geçen yıla kıyasla bu yıl neredeyse tüm komşularımızla sorunlarımızın arttığını görüyoruz. İlişkilerimizin dili sertleşiyor. Giderek enerji kaynakları açısından da önemi artan Doğu Akdeniz'deki güç dengesi mücadelesi küçümsenmeyecek riskler içeriyor. Bu durumda Türkiye'nin kendisini yalnızlığa itmeyecek, ekonomik çıkarlarını zedelemeyecek siyaset tercihlerine ağırlık vermesini bekliyoruz.

Arap isyanlarının alt üst ettiği bölgede bu dönüşümü belki hiç bir ülke Türkiye kadar içten anlamıyor. Kendi deneyimlerimizin büyük bir meşruiyet, vatandaşlık ve özgürlük mücadelesi veren Arap toplumlarına ilham verdiği inaniyorum. Türkiye demokrasisinin AB süreciyle derinleşmesi Arap toplumlarının önüne de daha berrak bir örnek koyacaktır.

Bunun yüklediği sorumluluk ise Türkiye'nin kendi vatandaşlık, özgürlük ve toplumsal huzur meselesine siyaset alanını genişleterek yaklaşmasını zorunlu kılıyor. Şiddetin mantığına teslim olmamalıyız.

Bu bağlamda son olarak AB üyelik sürecine değinmek istiyorum. Bu sürecin bugüne dek bize ne kadar yararı olduğunu sıralamak gereksiz. Bir süredir bu ilişkinin sağlıklı bir şekilde sürdüğünü, daha doğrusu durağanlaştığını da yadsımayacağım. Ancak her şeye rağmen AB çerçevesi, yarının AB'si nasıl bir şekil alacak olursa olsun Türkiye açısından, yapısal dönüşümünü tamamlaması açısından vazgeçilemez konumdadır.

Avrupa tarihini biraz incelemiş olanlar "battı, batıyor" denilen anlarda Türkiye'nin de tarihi ve coğrafyasıyla bir parçası olduğu bu coğrafyanın kendini yenileyebilmiş olduğunu bilirler. AB bizim açımızdan her şeyden önce bir değerler bütününün, bir demokrasi pratiğinin çerçevesidir. Bizim bu çerçevenin öne çıkardığı ilkelerden, yapılardan, zihniyetten vazgeçmemiz mümkün değildir, olmamalıdır.

Demokratik dönüşümünü tamamlamış, ekonomik kalkınmasında sürdürülebilirlik çizgisini yakalamış, Arap toplumlarıyla yakın ve eşitlikçi ilişkiler geliştirebilmiş bir Türkiye'nin ise yepyeni bir dünya kurulurken AB açısından ne ifade edeceğini ayrıca vurgulama gereği duymuyorum.

Sayın Bakan, Değerli üyeler,

Uzun ayrılıkların faturası benim size uzun konuşmam şeklinde çıkıyor. Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür eder, saygılarımı sunarım.